PARLAMENT EUROPEJSKI

2004 *2009*

Komisja Prawna

2004/0113(CNS)

3.2.2005

OPINIA

Komisji Prawnej

dla Komisji Swobód Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych

w sprawie projektu decyzji ramowej Rady w sprawie niektórych praw proceduralnych w postępowaniu karnym w Unii Europejskiej
(COM(2004)0328 – C6-0071/2004 – 2004/0113(CNS))

Sprawozdawca: Giuseppe Gargani

KRÓTKIE UZASADNIENIE

Projekt decyzji ramowej Rady w sprawie niektórych praw proceduralnych w postępowaniu karnym w Unii Europejskiej należy uznać za użyteczny jako całość, ponieważ stanowi on pierwszy poważny krok Unii w kierunku stworzenia obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, opartego na poszanowaniu podstawowych praw związanych ze swobodami obywatelskimi i gwarantującego każdemu prawo do uczciwego procesu.

Działanie w kierunku stworzenia systemu gwarancji proceduralnych w sprawach karnych ma na celu sprawienie, aby każde Państwo Członkowskie przyjęło minimum podstawowych zasad niezbędnych do budowy zaufania władz publicznych, władzy sądowniczej i samych podejrzanych do różnorodnych systemów prawnych innych Państw Członkowskich, poprzez bardziej zaawansowane ujednolicenie przepisów dotyczących gwarancji proceduralnych.

Projekt powinien jednak być postrzegany raczej jako punkt wyjścia, a nie ukoronowanie procesu tworzenia europejskiej przestrzeni sądowniczej, w której prawa uwzględnione przez Europejską Konwencję Ochrony Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (ECHR), orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Kartę Praw Podstawowych Unii Europejskiej będą nie tylko chronione i przestrzegane, ale również i przede wszystkim będą w odpowiedni sposób oraz konsekwentnie stosowane przez wszystkie Państwa Członkowskie.

Pomimo wielu wysiłków czynionych w kierunku zapewnienia i przestrzegania prawa do uczciwego procesu należy przyznać, że sporządzona przez Komisję lista minimalnych praw gwarantowanych, których należy przestrzegać, jest niepełna.

W praktyce projekt wymienia jedynie pięć elementów, których należy przestrzegać: prawo do doradztwa i prawo do przedstawicielstwa prawnego, prawo do tłumaczenia ustnego/pisemnego, ochronę podejrzanych znajdujących się w trudnej sytuacji, pomoc konsularną i listę praw, pozostawiając wszystkie inne aspekty do rozpatrzenia w ramach przyszłych inicjatyw.

Ponadto, pomimo podjętego przez Komisję zobowiązania, przewidywana ochrona wydaje się niewystarczająca i wymaga w związku z tym wprowadzenia poprawek do wielu punktów w decyzji ramowej:

(a) powinien znaleźć się w niej zapis o w pełni gwarantowanym doradztwie prawnym, który należy uznać za obowiązkowe i o kluczowym znaczeniu na każdym etapie postępowania i w każdej instancji. Jest to jedyny sposób zapewnienia skutecznej ochrony prawa do obrony, które w sprawach karnych jest szczególnej wagi i wymaga szczególnych umiejętności zawodowych. Jest przy tym oczywiste, że opłata za porady prawne nie może być pobierana od osób nieposiadających środków finansowych.

(b) należy w bardziej szczegółowy sposób określić moment, w którym podejrzany może skorzystać z prawa do obrony. Pomoże to uniknąć wszelkiego rodzaju nadużyć, do których łatwo może dojść w warunkach systemu pozbawionego jasno określonych ograniczeń czasowych.

Podejrzani muszą mieć prawo do korzystania z porad prawnych od pierwszej chwili kontaktu z organami prowadzącymi dochodzenie, a w każdym przypadku przed przesłuchaniem, w

przeciwnym bowiem razie całe późniejsze postępowanie powinno ulec unieważnieniu.

(c) prawo do bezpłatnego tłumaczenia ustnego/pisemnego powinno być zapewnione przez cały tok postępowania i od pierwszej chwili kontaktu z organami prowadzącymi dochodzenie dla wszystkich podejrzanych, którzy nie rozumieją języka, w którym toczy się postępowanie. W celu zapewnienia odpowiedniej jakości tłumaczenia, co leży w interesie wymiaru sprawiedliwości, należy zobowiązać Państwa Członkowskie do sporządzenia rejestru tłumaczy przysięgłych, którzy będą musieli stosować się do krajowego lub wspólnotowego kodeksu postępowania, w celu zapewnienia bezstronności i wierności tłumaczenia.

Celem jest tutaj zapewnienie porównywalnego poziomu kwalifikacji osób specjalizujących się w problematyce prawnej na całym obszarze Unii, aby mieć pewność, że osoby te w podobny sposób rozumieją procedury prawne i stosowaną w nich specjalistyczną terminologię.

(d) należy bardziej klarownie zdefiniować szczególne prawa przysługujące pewnym kategoriom osób, uznawanych za znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji ze względu na wiek, stan zdrowia, niepełnosprawność fizyczną bądź umysłową, analfabetyzm lub szczególne stany emocjonalne. Występowanie takiej szczególnie trudnej sytuacji powinna zgłosić sama osoba zainteresowana, osoby odpowiedzialne za stosowanie prawa lub obrona, w pierwszej chwili kontaktu z organami prowadzącymi dochodzenie, w przeciwnym wypadku każdy następny etap postępowania karnego powinien zostać unieważniony.

(e) wszelkie naruszenia minimum przysługujących praw, takich jak prawo do specjalistycznej obrony czy usług tłumacza tekstów lub żywego słowa itp., powinno skutkować unieważnieniem czynności proceduralnych. Jest to jedyny sposób na to, by właściwe władze przestrzegały gwarantowanego prawa do obrony mając na uwadze sprawiedliwe postępowanie.

(f) ponieważ gwarancje minimalne dla podejrzanych powinny również objąć obywateli państw trzecich, niezbędne jest, aby lista praw była zrozumiała również dla osób, które nie posługują się żadnym z oficjalnych języków Unii. Państwa Członkowskie muszą w związku z tym ustalić, na jakie inne języki należy przetłumaczyć to pouczenie.

Podsumowując możemy jedynie wyrazić nadzieję, że Komisja, w możliwie najkrótszym terminie, zaproponuje nowe środki mające na celu uregulowanie innych podstawowych praw dla podejrzanych i obrońców, takie jak zasada „ne bis in idem", prawo do zachowania milczenia, zasada domniemania niewinności, gwarancje dotyczące zatrzymania prewencyjnego oraz późniejszego, prawa do odwołania od decyzji sądu i dopuszczalności materiału dowodowego. Tylko wtedy ramy ustawodawcze będą zgodne z dążeniami do stworzenia prawdziwego wspólnego obszaru sądowniczego, w którym pierwszorzędne znaczenie będzie mieć gwarancja nienaruszalności praw każdego człowieka.

POPRAWKI

Komisja Prawna wzywa Komisję Swobód Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych, jako komisję przedmiotowo właściwą, do włączenia do swojego sprawozdania następujących poprawek:

Tekst proponowany przez Komisję[1]	Poprawki Parlamentu
Poprawka 1 art. 2 ust. 1	
1. Jeśli podejrzany pragnie otrzymać doradztwo prawne, ***ma prawo*** do jego otrzymania ***tak szybko, jak to możliwe i w toku całego postępowania karnego***.	1. Jeśli podejrzany pragnie otrzymać doradztwo prawne, ***ma on prawo*** do jego otrzymania ***na każdym etapie i poziomie*** postępowania karnego.
Uzasadnienie	
Profesjonalna obrona podejrzanych, jaką zapewnia prawnik, jest obowiązkowa i niezbędna na każdym szczeblu postępowania karnego. Takie podejście odpowiada potrzebie pełnego sprostania gwarancjom prawa do obrony, które jest rzeczą natury szczególnie delikatnej w sprawach karnych i wymaga specjalistycznego przygotowania.	
Poprawka 2 art. 2 ust. 2	
2. Podejrzany ***ma*** prawo do porady prawnej przed udzieleniem odpowiedzi na pytania w związku z oskarżeniem.	2. Podejrzany ***posiada*** prawo do porady prawnej ***w przeciągu maksymalnie 24 godzin i w każdym przypadku*** przed udzieleniem odpowiedzi na pytania w związku z oskarżeniem.
Uzasadnienie	
Osoby podejrzane muszą mieć zapewnioną profesjonalną obronę od chwili pierwszego kontaktu z organami prowadzącymi dochodzenie, który może mieć miejsce przed rozpoczęciem właściwego przesłuchania.	

[1] Tekst dotychczas nieopublikowany w Dzienniku Urzędowym

Poprawka 3
art. 2 ust. 2 a (nowy)

2a. Nieposzanowanie prawa do porady prawnej skutkuje unieważnieniem wszystkich podjętych następnie czynności oraz czynności od nich uzależnionych w trakcie całego postępowania karnego.

Uzasadnienie

Sankcją za naruszenie podstawowego prawa do obrony powinno być unieważnienie wszystkich czynności przeprowadzonych pod nieobecność adwokata podejrzanego.

Poprawka 4
art. 3

Bez względu na prawo podejrzanego do odmowy doradztwa prawnego lub przedstawiciela reprezentującego go w postępowaniu wymaga się oferowania takiego doradztwa niektórym podejrzanym, aby zapewnić bezstronność w postępowaniu. Zgodnie z powyższym, Państwa Członkowskie zapewniają, że doradztwo prawne jest dostępne dla podejrzanego, który: – ***został odesłany do aresztu śledczego przed rozprawą, lub*** – ***jest formalnie oskarżony o popełnienie przestępstwa karnego, któremu towarzyszą złożone okoliczności faktyczne lub prawne, bądź które podlega ciężkiej karze, zwłaszcza gdy Państwo Członkowskie przewiduje nakazany ustawą wyrok skazujący na karę pozbawienia wolności na okres powyżej jednego roku,*** – ***jest przedmiotem Europejskiego Nakazu Aresztowania, wniosku o ekstradycję lub innej***	***skreślono***

procedury przekazywania osób,

– ***jest niepełnoletni, lub***

– ***wydaje się być niezdolnym do rozumienia lub śledzenia treści lub znaczenia postępowania ze względu na swój wiek, stan umysłowy, fizyczny lub emocjonalny.***

Uzasadnienie

Ponieważ porada prawna ma być gwarantowana w każdym przypadku, artykuł ten jest zbędny.

Poprawka 5
Art. 4 ust. 2a (nowy)

2a. Dla celów wszelkich terminów proceduralnych ustalonych zgodnie z niniejszą decyzją ramową przyjmuje się, że bieg okresu rozpoczyna się z chwilą podjęcia działań w sprawie przez adwokata zapewniającego obronę osoby podejrzanej po uprzednim zawiadomieniu o wszczęciu postępowania, niezależnie od tego czy osoba ta otrzymała już takowe zawiadomienie, czy też nie.

Poprawka 6

art. 5 ust. 1

1. ***W przypadkach, w których ma zastosowanie art. 3,*** koszty doradztwa prawnego ponoszą, w całości lub części, Państwa Członkowskie, jeśli koszty te spowodowałyby niepotrzebne trudności finansowe dla podejrzanego lub osób pozostających na jego utrzymaniu.	1. Koszty doradztwa prawnego ponoszą, w całości lub części, Państwa Członkowskie, jeśli koszty te spowodowałyby niepotrzebne trudności finansowe dla podejrzanego lub osób pozostających na jego utrzymaniu.

Uzasadnienie

Poprawka wprowadzona celu uzyskania spójności z poprzednimi poprawkami.

Poprawka
art. 6 ust. 1 tiret 1a (nowy)

	Tłumacz powinien być dostępny przez cały czas trwania postępowania, od pierwszej chwili kontaktu z organami prowadzącymi dochodzenie, i zawsze zanim podejrzany zacznie odpowiadać na pytania związane z zarzutami.

Uzasadnienie

W celu zabezpieczenia prawa do obrony tłumacz powinien być dostępny przez cały czas trwania postępowania, od pierwszej chwili kontaktu z organami prowadzącymi dochodzenie, co może mieć miejsce przed rozpoczęciem właściwego przesłuchania.

Poprawka 8
art. 6 ust. 2

2. Państwa Członkowskie zapewnią, że ***w miarę konieczności*** podejrzany otrzyma bezpłatne tłumaczenie porad prawnych udzielanych w toku postępowania karnego.	2. Państwa Członkowskie zapewnią, że podejrzany otrzyma bezpłatne tłumaczenie porad prawnych udzielanych w toku postępowania karnego.

Uzasadnienie

W celu zapewnienia prawa do profesjonalnej obrony należy podjąć kroki w kierunku ułatwienia komunikacji między podejrzanym i obroną i w związku z tym do zapewnienia, gdzie to niezbędne, bezpłatnych usług tłumacza.

Poprawka 9
art. 8 ust. 1

1. Państwa Członkowskie zapewnią, że ***zatrudnieni tłumacze będą dostatecznie wykwalifikowani, aby zapewnić poprawne tłumaczenie pisemne i ustne.***	1. Państwa Członkowskie zapewnią ***utworzenie krajowego rejestru pisemnych i ustnych tłumaczy przysięgłych, dostępnego we wszystkich Państwach Członkowskich dla zawodowych lingwistów, których poziom kwalifikacji jest porównywalny na całym obszarze Unii. Zarejestrowani tłumacze będą zobowiązani przestrzegać krajowego i wspólnotowego kodeksu postępowania w celu zapewnienia bezstronnego i wiernego tłumaczenia pisemnego i ustnego.***

Uzasadnienie

Utworzenie krajowego rejestru tłumaczy tekstów i słowa żywego ma na celu zapewnienie minimalnego i wyrównanego poziomu kwalifikacji zawodowych na całym obszarze Unii.

Umożliwi to ponadto zobowiązanie osób figurujących w rejestrze do przestrzegania etycznych zasad postępowania.

Poprawka 10
art. 10 ust. 1

1. W celu zapewnienia bezstronności w postępowaniu Państwa Członkowskie zapewnią, aby podejrzanemu, który nie jest w stanie rozumieć lub śledzić treści lub znaczenia postępowania ze względu na swój wiek, ***stan umysłowy, fizyczny*** lub emocjonalny, poświęcono szczególną uwagę.	1. W celu zapewnienia bezstronności w postępowaniu Państwa Członkowskie zapewnią, aby podejrzanemu, który nie jest w stanie rozumieć lub śledzić treści lub znaczenia postępowania ze względu na swój wiek, ***stan zdrowia, niepełnosprawność fizyczną lub umysłową oraz szczególny stan*** emocjonalny, poświęcono szczególną uwagę.

Uzasadnienie

Należy bardziej precyzyjnie zdefiniować kategorie osób będących w szczególnie trudnej sytuacji.

Poprawka 11
art. 10 ust. 3 a (nowy)

	3a. Jeżeli zaniedba się dokonania oceny trudnej sytuacji podejrzanego i powiadomienia o tym odpowiednich władz,

	a błąd ten nie zostanie naprawiony, każda następna czynność wykonana w trakcie postępowania karnego ulega unieważnieniu.

Uzasadnienie

Nieuwzględnienie potrzeby szczególnej ochrony w sytuacjach, które zdefiniowano jako trudne będzie skutkowało unieważnieniem każdej następnej czynności wykonanej w trakcie postępowania. Dzięki temu odpowiednie władze będą świadome potrzeby skrupulatnego pozyskania wszystkich niezbędnych danych przed kolejnym etapem postępowania.

Poprawka 12
art. 11 ust. 2

2. Państwa Członkowskie zapewnią, w razie potrzeby, pomoc medyczną.	2. Państwa Członkowskie zapewnią, w razie potrzeby, pomoc medyczną. ***Państwa Członkowskie zapewnią, że osoby cierpiące na choroby umysłowe lub nerwowe otrzymają wsparcie psychiatry.***

Uzasadnienie

Osoby cierpiące na choroby umysłowe lub nerwowe powinny mieć zapewnioną opiekę specjalisty, który będzie towarzyszył im w trakcie postępowania, pomagając w zrozumieniu jego przebiegu i udzielając wsparcia emocjonalnego.

Poprawka 13
art. 11 ust. 3

3. W stosownych przypadkach, szczególna uwaga może obejmować prawo do obecności osoby trzeciej podczas przesłuchiwania przez policję lub organy sądowe.	3. W stosownych przypadkach, szczególna uwaga może obejmować prawo do obecności osoby trzeciej podczas przesłuchiwania przez policję lub organy sądowe. ***Prawo nieletnich podejrzanych do obecności rodziców podczas przesłuchań winno być zawsze zagwarantowane.***

Uzasadnienie

Zgodnie z Konwencją Praw Dziecka ONZ nieletni podejrzani powinni mieć zapewnione wsparcie ze strony rodziców w czasie postępowania w celu zapewnienia, iż będą w stanie sprostać emocjonalnie uczestnictwu w postępowaniu karnym.

Poprawka 14
art. 14 ust. 3 a (nowy)

3a. Państwa Członkowskie ustalą, na jakie języki powinna zostać przetłumaczona lista praw, mając na względzie języki najczęściej używane na obszarze Unii przez imigrujących lub zamieszkujących na jej terytorium obywateli państw trzecich. Stosuje się ust. 2 i 3.

Uzasadnienie

W różnych Państwach Członkowskich zamieszkują społeczności, które posługują się językami obcymi. W celu zapewnienia prawa do obrony obywatelom państw trzecich, którzy nie rozumieją żadnego z oficjalnych języków Unii, lista praw musi zostać przetłumaczona na inne języki, które zaproponują Państwa Członkowskie, jak np. inne języki europejskie oraz nie-europejskie, jak na przykład: rosyjski, turecki, arabski i chiński.

Poprawka 15
Art. 14a (nowy)

Artykuł 14a

Zakaz dyskryminacji

Państwa Członkowskie winny podjąć środki prewencyjne mające na celu zapewnienie, że każda osoba podejrzana, niezależnie od jej pochodzenia rasowego lub etnicznego, ma zagwarantowany równy dostęp do pomocy prawnej i sprawiedliwego traktowania na każdym poszczególnym etapie postępowań karnych omawianych w art. 2-14 włącznie.

Uzasadnienie

Proponowane zmiany są zgodne z Europejską Konwencją Praw Człowieka (art. 6 „Prawo do sprawiedliwego procesu”oraz art. 14 „Zakaz dyskryminacji”), a także z dyrektywą „rasową” (art. 2 a).

Poprawka 16
art. 15 ust. 2

2. Ocena i monitorowanie będą prowadzone pod nadzorem Komisji Europejskiej, która koordynuje sprawozdania z procesu oceny i monitorowania. Sprawozdania te ***mogą być*** publikowane.	2. Ocena i monitorowanie będą prowadzone pod nadzorem Komisji Europejskiej, która koordynuje sprawozdania z procesu oceny i monitorowania. Sprawozdania te ***będą*** publikowane.

Uzasadnienie

Z uwagi na zasadę przejrzystości użyteczna jest okresowa publikacja sprawozdań.

PROCEDURA

Tytuł	Projekt decyzji ramowej Rady w sprawie niektórych praw proceduralnych w postępowaniu karnym w Unii Europejskiej
Odsyłacze	(COM(2004)0328 – C6-0071/2004 – 2004/0113(CNS))
Komisja przedmiotowo właściwa	LIBE
Komisja opiniodawcza Data ogłoszenia na posiedzeniu	JURI 15.9.2004
Sciślejsza współpraca	
Sprawozdawca Data powołania	Giuseppe Gargani 26.10.2004
Rozpatrzenie w Komisji	19.1.2005 3.3.2005
Data przyjęcia poprawek	3.3.2005
Wynik głosowania końcowego	za: 24 przeciw: 0 wstrzymujących się: 0
Posłowie obecni podczas głosowania końcowego	Maria Berger, Marek Aleksander Czarnecki, Bert Doorn, Monica Frassoni, Giuseppe Gargani, Klaus-Heiner Lehne, Katalin Lévai, Marcin Libicki, Antonio López-Istúriz White, Antonio Masip Hidalgo, Aloyzas Sakalas, Andrzej Jan Szejna, Theresa Villiers, Diana Wallis, Rainer Wieland, Nicola Zingaretti, Jaroslav Zvěřina, Tadeusz Zwiefka
Zastępcy obecni podczas głosowania końcowego	Alexander Nuno Alvaro, Jean-Paul Gauzès, Luis de Grandes Pascual, Evelin Lichtenberger, Arlene McCarthy, Toine Manders, Manuel Medina Ortega, Marie Panayotopoulos-Cassiotou, Alexander Radwan, Michel Rocard
Zastępcy (art. 178 ust. 2) obecni podczas głosowania końcowego	